

iha ihi tëhë wareki noatama
a maprarini ai të wari
kooma weti naha wamaki
puhi kuu Projeto iha ihi
tëhë siki a hipëi kooma,
yama pë huapë ihi të iha
ihi tëhë yama huama yamaki kã
sutiamahë siki pata iha ihi tëhë
wamareki noatama, kamiyë
yamaki iha tëhë yama puhi
taoma, ai të a kã warima
Planejamento siki kã
hipema, kamiyë yamaki
iha yamaki kã kuoma,
yamaki kã sutiamahë ai të
siki pata iha wareki kã
noatama ihi tëhë yamaki
puhi taoma, ihi tëhë
wawëprario ma .
Yamaki të a taprema, ihi
tëhë kamiyë ya puhi
toarayoma, hei pë rë tamawehei,
ihi makuui kamiyë ya pruka taoma
mak

Guilherme Yanomami

Hapa professor Marcelo Gusmão ni
aula të hira ma meio
ambiente të hira ma
urihi, parawa ihi ei të
pë rë kui educação
ambiental të pë waha
kua lixo pë waha kã

hira ma.

Aula të rë hira përei
të ya totihitaoma
weA wyerimai.
Guilherme Yanomami

CURSO AGENTES AGROFLORESTAIS

Puu yama pë tai tararema yamaki
puhi ya wã sipi tararema. Yahi aha
yamaki puhi wã sipi tarayoma yahi
maxita pia ha. Xipara
yama xiki motore tai
tarema wã sipi yama ki
puhi tarayoma. Awei
kakara pë ha yamaki
puhi wã sipi tarayoma
awei kakara pë ha
yamaki .Të taiheko o hei
të hë yamaki hui puhi kôo. Marôha
yama pëni kã tai tararema ihi ma kui
wã sipi yama yama ki puhi
tarayoma. He horomamotima yama
pë tai tararema wai sipi yamaki puhi
tarayoma .

Rërëarëwë aha oyu pë rë heximai
wehei yama të pë kã hira mahe inaha

taeni wã sipi yapa
ki puhi tarayoma.
Nii riwãri wãri
yama të pë kã
hiromahe ipa ha
taeni wã sipi

yama ki puhi tarayoma të kua kôo të
hë yama hui puhio xitoprao puhi o
kôo. Awei yama ki puhi toprraroma.

Nº 14 Ano: 04

ANTROPOLOGIA

O LIXO - EDUCAÇÃO
AMBIENTAL

VISITA AO JNPA

PEDAGOGIA

CURSO AGENTES
AGROFLORESTAIS

ANTROPOLOGIA

Awei hapa
Antropologia ya
tanomi makui
k u i k ë
Antropologia ya
tai hirarewë
Raimundo Nonato wareki
hira ma kuwë yaro kuikë ya
puhi tarayoma , Antropologia
iha kama wareki kã wayoma
kamiyë yamaki iha wawëtoama
a kã tama kamiyë puhi taopë
k a w a m o r e w ë
tamati ma iha
hirarewë wareki
wayou puhima
kamiyë yamaki
h i r a r e w ë
yamaki puhi
taopë kua yaro

ya ihipirema, kama naha a kã të
a tama ai yanomami a hui tëhë,
napë urihipi hami weti naha a
kupropë napë a kuprou puhio
makui ai Yanomami a uarokei
tëhë akiri Yanomami ahai
makui.

Ai të a totihi a
hira ma, totihi a
wayoama, a hira
tëhë yãmiki të ama
wawëtoama të a kã

tama ai të pë tao maotëhë a
Yanomami a nakama a wëai
puhima ai të iha kuwë yaro kamiyë
ya ihipirema ihi të rë kui kuwë
yaro ya totihi a pra ai të a kã
hira ma siki ono oni yamaki no
wayoama , hapa kama të a tama ihi
tëhë ai hirarewë a
n a k a m a
Yanomami kahiki
të a weopë ai tëpë
iha ihi të he napë
të urihipi të a kai
hira ma të pë rë patamowei
kutarenaha napë të urihipi hami
ihi ya kã ihipirema ihi makui ai të
Curso kuo tëhë estutamou kôo
puhi kama iha ya puhi taopë kôo
ya mahotimaopë kuwë yaro kama
yamaki puhii kôo a hira totihi
waritiwë a kuo tëhë a payerimai.

Guilherme Yanomami

O LIXO - EDUCAÇÃO AMBIENTAL

Hapa professor
Marcelo Gusmão ni
aula të hira ma meio
ambiente të hira ma
urihi, parawa ihi ei të
pë rë kui educação
ambiental të pë waha kua lixo pë

PROGRAMA DE EDUCAÇÃO BILINGÜE DA SECoya

Colaboradores:

Vitorino Iximauteri Yanomami.
Guilherme Parahiteri Yanomami.
Batista Yanomami.
Edgar Parahiteri Yanomami.
Agentes Agroflorestais Yanomami.

Diagramação:

Gabriela ni kôputator tëki
wanowano pesi taprarema

Fotos:

Arquivo fotografico Secoya

waha kã hirama.

Aula të rë hirapërei të yai totihitaoma wetinaha lixo pëni tëpë rë taiwehei ihi të kã hirama ai tëpë rë warimou maowei ihi tëpë hirama ihi tëhë cidade aha wama rë ki rururehërima lixo pë hami

,lixo yama pë mima,të yai waritioma të rihitarioma ai napë ihiru pëni lixo

pëha nii pë taimahe pë rë horiprouwei pëni të pë taimahe .lixo pë kã yapramai pexionomi pë hora kuprawë plástico ,sacola ,ihi ei të pë hami veneno pë hora kuprawë ,lixo pruka pë ha ai veneno pë kã hora kuprawë chorume pë waha kua.

Lixo pë si hora poamou të hë ai veneno pë kã kuprawë pita a huxomi hami të pë hora rukëi mau huxomi hami të hora kuprawë tëhë mau u hora waritiprou marõha pë kã waritiprou.

Batista Ixima

Awei ai të ã oni kowë RIO PRETO DA EVA , të hami (lixo) pë rë hoyaprai wehei yama të pata mima.Pei tëpë kanosi yai hoyapraa pëha watupa komi totihiwë tëpë pata taamatiihe pei të

pë konosiri hitarihami tëpë pata tarei awei tëmaprarioma.

Vitorino Iximawëteri.

Awei lixão të hami yama ki huma .hirarewë marcelo ni wamare ki rurupoma a kã wahimama kamiyë

yama ki iha ,kanosi pë há napë ihirupë pë kuoma ,kanosi ,kanosi pë yaimahe m a k u i a y a i hitarioma wakexi a

kã pata kuoma pruka kanosi yaitawë tëpë hoyaihe.rio preto da eva të hami yama ki mima të yai waritiwë ihami kamiyë ya totihiapranomi waritiwë yai kuoma yaro.

Pë rë horiivë kanosi pë hami tëpë huihe inaha të pë kuaaihe napë pë rë kui kamiyë pëma ki ihirupi hami inaha yama ki kuaaimi hirarewë Marcelo ni wamare ki naatama ,cidade pë hami a yai waritiwë inaha a kuma kamiyë pëma ki iha .ai napë nii pë rë kuprawë të pë huimihe inaha a kã kuma kamiyë pëma ki iha.

Edgar Parahiteri

VISITA AO INPA

Hapa 08h00min h të hë a hami yama ki hurayoma manaus hami inpa yama tëmina Bosque da ciência të wãha kua Elizeu INPA urihi teri ani wama rë ki rurupoma hapa hete hiã hi pë

wahimama peixe boi wahimama ai iwa tartaruga hoaxi ihi ei nomawë tëpë wahima ma ihi tëhë guaraná hi kã wahimama.

Ai Yanomami maxi iha mamare ki përa kema Pedrina Tucano teri yoma ki kã warokema INPA tëha iha a kua matohi pë hipëi kama pëni pë ha takeni pë hipë ihihe.Ihi ai napë Yanomami wamare ki ruruapiyërema Cleise ni ihi hii hi wahimama 600 anos tehi hora no kua ihi t e h i h o r a m a h u

hëprarioma tambaqui pë kã wahimama yahetiap pë kã kuoma jacaré-pedra e jacaré-açu ihi ei tëpë wahimama paxo norexi pë kã wahimama macaco-aranha pë wãha kua ai lago da amazônia aha yama hui piyëoma iha pruka të pë yai kuoma tartaruga ,tracajá ,tambaqui e pirarucu ihi tëpë kuoma .ihi yama tëpë ha mĩrini ai hatõ nahi ha yama ki hua piyërama yama ki rukerayoma iha pintura të pë hora rii taihe.ônibus a hami yama ki hui kooma Secoya të hami iha yama ki iarayoma, 2 :00 hs të kuo të hë FUNAI të hami yama ki huma hapa sala de educaçoa aha yama ki

rukëra yoma ,ihi tëhë ai sala de aha yama ki rukërayoma ai periami iha Melo a waha kua ihi tëhë ai sala aha yama ki rukëa korayoma ihi tëhë ai përiami iha yama ki rukëa korayoma Edgar iha yama ki kuoma ihi tëhë ônibus a hami yama ki koo kooima Rio Preto da Eva.

Batista Ixima

Awei INPA të hami yama rë hunowei yatë waha oniprai.

Yaro pë mima hete hia,hipë kã kuoma ,marõha (peixe-boi) pë kã kuoma ,paxo pë kã kuoma ,tartaruga pë kã kuoma iwa pë kã kuoma.Ihi ei yama tëpë yaro mia haikirema.Ihi yama tëpë ha mia ha haikiri hëriini ai të hami yama ki hua xoarayoma .

Awei (funai) të hami yama ki hua piyëa xoarayohërima.Funai të ha yama ki ha waroikuni yama ki rukëai xoarayoma (cada escritório),tëpë hami yama rukëama .Ai Edgar a përiomi iha yama ki rukëa piyërayoma.Iha Luiz Ajuricaba urihi terini (ajuda) etë na kama Edgar ea hurayoma matohi epë waha poma lista waha taprarini inaha epata kuma pei wama tëpë no listapi há taprarini wama si hiopi kamiyë iha inaha a pata kuma

Vitorino iximawëteri

PEDAGOGJA

Awei Projeto Político-Pedagógico hiraremi Alessandra e të a tai kooma,

CURRICULO ya tanomi, makui kama hiraremi wareki warima. Weti naha w a m a p u h i k u i Currículo iha ihi tëhë hiraremi wareki onimai puhima siki iha ihi tëhë yamaki onimama yamaki kai sutiamahë ai të siki

